SHALOM BOSTON ~ שלום בוסטון

כתבות, אירועים, ומודעות

Hakesher הקשר

April 23, 2010

עורכת ומוציאה לאור: אנט זריהן

מעמד: דן בן-דרור מרשל עוזר מחקר: ג'ף סוסמן

למודעות פירסום בלוח זה
ובמגזין הקשר, נא להיתקשר
ל- 738-5038 (617)

HaKesher הקשר
www.HaKesherOnline.com

התפר שבין ימי-הזיכרון

כתבה, ערכה, צילמה ועיצבה: ד"ר דניה שפירא ©

בשבוע שעבר חל יום-הזיכרון לשואה ולגבורה. השבוע חל יום-הזיכרון לנופלים על הגנת העם והמולדת ולאלו שנרצחו בידי בני-עוולה בישראל ומחוצה-לה, ומיד אחר-כך חגגנו את יום-העצמאות; עצמאות שאליה הגענו בזכותם של הגיבורים הללו, כולל אלו שניצלו מהשואה האיומה, ושהצילו אחרים, שרבים מהם אף נטלו חלק במלחמת-השחרור, וחלקם נפלו בה. בערב, שהתקיים ב"הֵלֵל" של אוניברסיטת בוסטון, אירח ההסטוריון-סופר-חוקר-עיתונאי-מַנחֶה ד"ר יואל רַפל, שכתב ספרים רבים בנושאי הסטוריה, יהדות וארץ-ישראל, את הסופרת והמחזאית המהוללת סביון ליברכט, גם היא, כמוהו, דור שני לניצולי-שואה, והזהיר, כי "בעוד חמש שנים הצעירים מקרב ניצולי-השואה יהיו בני 80, ואחר-כך לא יהיה יותר מי שיעשה את הזיכרון של העם היהודי על מה שקרה לפני 70 שנה!"

"דור שני לניצולי-שואה" הוא מונח שגור, כשמדברים על ההשפעות של התנהגותם של ניצולי-השואה על ילדיהם. היום כבר טבוע המונח "דור שלישי", ואפילו "דור רביעי". ד"ר יואל רפל ואשתו מלווים משפחות כאלה, "עם כל הדורות", לאירופה, ומחזירים אותן לעיירה, כדי לנסות למצוא זכר לחייהם ולמאבקיהם שם, וליידע את צאציהם. "בעוד חמש שנים", מזהיר רפל, "לא יהיה מי שיעיד על השואה, וצריך לתעד מה שיותר עד אז. זה לא פשוט, כי אמנם הדור השני הוא אבן שואבת, אך הדור הראשון - הניצולים-עצמם - הוא בבחינת מסננת, (יש כאלה, שמעולם לא סיפרו דבר לילדיהם על חוויותיהם בשואה); זה שמקבע את הזיכרון. כשהם לא יהיו, לא יהיה מי שיעשה את הזיכרון של העם היהודי על מה שקרה לפני 70 שנה!". נוסף על-כך, יש בעיה להעביר את הדברים לדור הצעיר. "מי שרק נכנס לבית-הספר, או אפילו בכיתות ה'-ז', מה שקרה לפני 70 שנה נראה כמו לפני 700 שנה. דור-האינטרנט, שיכול תוך שניות למצוא כל דבר, מסתכל על המאה ה-20 כאילו הייתה המאה ה-16."

תיעוד השואה בארץ החל מיד לאחר השואה, "תחילה עם בניית אנדרטאות ביערות של קרן-הקיימת- קיים אך גם חסוי", מציין רפל. אחר-כך הופיעו הסרטים התיעודיים של צבאות-הברית. בשנות ה-60 החלו לכתוב ספרים; ב-70' שירים; ב-80' סרטים, "ועכשיו השלב של 'הדור השני'- גיבוש הזיכרון והחלתו החוצה." נושא השואה והגבורה מעסיק סופרים רבים, ובהם (על-פי מחקר) כ-95 אחוז מ"הדור השני". הסופרת המחוננת סביון ליברכט ניחנה בכישרון נדיר לספר בצורה כובשת סיפורים אמיתיים וגם בדיוניים, שנתפשׂים כאמיתיים, על השואה, ואת חלקם לומדים בבתי-הספר (למשל, "ילדת התותים", "כריתה", "סוניה מושקט"). "הספרים והסיפורים שכתבה (תורגמו לשפות רבות, כולל פיליפינית- ד.ש.) מציינים, יותר מכל, את היכולת שלה לכתוב סיפורים קצרים ו**מלאים**", מדגיש רפל. המחזות שלה מצליחים אפילו עוד יותר לגרום לצופה לחוות את המסופר ולהזדהות עמו. "סופר, בדרך-כלל, מתעסק בביוגרפיה שלו, וגם לא רק בני 'הדור השני' מתעסקים בנושא, כי הוא חִלחל לשורשים של ההוויה הישראלית, וגם אחרים כותבים על חרדה קיומית ועל החשש מפני הסוף", היא מבהירה.

לא-מעט מבני "הדור השני" אינם יודעים דבר על הקורות את הוריהם. "בבית לא דיברו על השואה. הייתה השתקה", מספרת סביון. "אולי בשל קוצר-ידה של השפה- כשניסו לדבר, הרגישו שהם מעוותים את הנושא, אז לא דיברו. לא שאלתי, כי חרדתי, וגם לא רציתי להטריד אותם, כי לא רצו לספר. נראה, שזה היה גם כיסוי לנורמליזציה מפוברקת. ילד, שגדל במשפחה כזאת, חושב, שמסתירים ממנו סוד גדול, (הוא אינו יודע, שזה קולקטיבי). מצד שני, זו שתיקה מיוחדת, שמעבירה מידע רב. אפשר להעביר מידע לא רק במלים- גם בתנועות, בהעוויות ובהבעות-פנים. ואז, כל מלה, מראה, שיר מסוימים (כמו של יעקב גלעד ויהודה פוליקר) מציתים את הזיכרון. הוריי נפטרו, ואיני יודעת את הפרטים, אך זה לא חשוב, כי יש לי נגישות לליבו של הנושא. סופר כותב גם על אנטי-ביוגרפיה. אם חוויה משמעותית חסרה בחייו, הוא מנסה ליצור אותה, להתנסות בה; לחלום את החלומות, שלא נחלמו, ואת החוויות, שלא נחוו. לכן ברבים מסיפוריי ומחזותיי אני כותבת על אב-סבתא-נכדה (הקונפליקט הבין-דורי). למשל, ב'כריתה'."

ליברכט נולדה במינכן שבגרמניה, (הגיעה לארץ בגיל שלוש), והיא בין היחידים יוצאי-גרמניה, שכותבים על השואה. "כשאני מבקרת בגרמניה, אני מרגישה בבית, כי שם התרחשה אצלי לראשונה הטמעת הצבעים, השפה והצורות, וזה יוצר חידוד מסוים, כי אני לא רוצה להרגיש שם בנוח." החידוד הזה מצא ביטוי גם בסיפורה המיוחד והחריג "ילדת התותים", שמתייחס לראשונה להסתכלות על השואה מנקודת-המבט של הגרמנים. מדובר באשה גרמנית תמימה (המספרת), החיה עם בעלה ועם בנה במחנה-השמדה בפולין כשמונה חודשים. הבעל משמש כסגן מפקד-המחנה. הם ומשפחות המפקדים האחרים חיים במקום, שבו יש בריכות-שחייה, ילדים רוכבים על אופניים, והיא אינה יודעת דבר על המתרחש מעבר לחומה, החוצצת בין אזור-המגורים לבין "בית-החרושת", שמארובתו עולה עשן המשרפות. חייה מתמקדים בשגרה של טיפול בבעל ובילד, בקשרים חברתיים עם אשתו של מפקד-המחנה, בעריכת מסיבות ועוד. הסובבים אותה, היודעים על המתרחש, ביניהם גם גרמני טוב, כביכול, לועגים לה מאחורי גבה על תמימותה. פגישות עם (וחלומות על) ילדה יהודית, בעלת מראה נוראי, (המעורר רתיעה אצל המספרת), שמגדלת "תותים ענקיים כאגרופי גבר, אדומים אודם עמוק, רוויים עסיס... דולה את התות כאילו היה אבן חן ענקית", מנפצים אט-אט את עולמה הקסום. אך גם כשהיא לבסוף מגיעה אל הידיעה על המתרחש, היא לא מתאמצת להבין למה זה קורה. "בכתיבה אני מנסה להבין, איך הפסיכולוגיה האנושית מאפשרת את החוויה של אב גרמני, שמחבק את ילדו שנולד, ואחר-כך עובר את הגדר, ורוצח ילדים יהודיים", מציינת ליברכט. ויש גם סיפור מדהים על אשר אירע לסופרת לאחר שכתבה את הסיפור. "במאי 1987, כשביקרתי באושוויץ, פולין הייתה ריקה מסחורות, (שקלו חבילת עיתונים, ותמורתם נתנו נייר-טולט), אך היו כמויות אדירות של תותי-שדה, שגידלו על הגדֵרות. הביאו אותי לגרמני בן 90, שהגיש לי תותים ענקיים, שהוריו גידלו אותם, וסיפרו לו, שהיה מאוהב בילדה יהודית, שנעלמה ב'בית-החרושת' עם הארובה מול ביתם...".

HaKesher הקשר

Talk Forever

כרטיסי חיוג מוזלים

- חיוג לישראל: 1¢ לדקה
- חיוג לסלולרי בישראל: 10.1¢ לדקה
- ברכישת 1000 דקות לארה"ב: 0.5¢ לדקה
- תעריפים נמוכים נוספים לשיחות מקומיות ובינלאומיות

התפר שבין ימי-הזיכרון (המשך)

לימים פגשה סביון ניצולת-שואה מקיבוץ גלאון, שסיפרה לה, שהיא גידלה תותים בשביל הגרמנים, שמעולם לא ראתה כמותם. "היא נדהמה, שכתבתי את הסיפור מהדמיון. הגעתי לתובנה, שכמה רחוק שאעיף את הדמיון שלי, מה שהיה שם תמיד יהיה יותר רחוק." היו תגובות מעורבות על הסיפור. מישהי התקשרה וסיפרה, שמציגים את זה ב"יד ושם". ניצולי-שואה רצו להפגין נגד כך, משום ש"כאילו אַת נותנת לגרמנים לגיטימציה, וזה לא התפקיד שלנו לנקות את העבר הגרמני." השחקנית רות רביב מקיבוץ יפתח קראה את הסיפור ב"דבר", ויצרה הצגת-יחיד, שאומצה בידי התיאטרון של הקיבוץ, והיא מופיעה אתה עד היום.

גם המחזה האחרון שלה נתקל בהתנגדות- הפעם של התיאטראות, ושכב במגירה שש שנים. לבסוף החליטה להציג אותו קודם בגרמניה, כי שני הגיבורים דוברים גרמנית. בתחילת 2009 החלו להציג את "הבנאליות של האהבה" בבית-ליסין. גיבורת המחזה, חנה ארנדט, פילוסופית של החשיבה הפוליטית והסטוריונית מהמבריקות שידעה המאה ה-20, עוררה נגדה את זעמם של הישראלים ושל היהודים בעולם בשל טענתה, במהלך משפטו של אדולף אייכמן, כי פעולותיו במלחמה היו לא יותר מפעילות משרדית, וכי "היה הוכחה לבנאליות של הרוע." ארנדט, יהודייה ממשפחה מתבוללת, הייתה מאוהבת במורה שלה, הפילוסוף הגרמני מרטין היידגר, שהצטרף למפלגה הנאצית. גם אחרי שידעה על-כך, חידשה אתו את הקשר מארצות-הברית, שאליה היגרה, וניסתה להצילו ולהביאו לשם. אף-כי ליברכט אינה סולחת לה על שלא גינתה את הצטרפותו למפלגה הנאצית, "אני מאמינה שארנדט, בניגוד למה שנהוג לחשוב עליה, היתה חרדה לישראל. היא היתה קשורה לארץ, והביקורת שהיא מתחה נעשתה מתוך אכפתיות. היא ראתה את הטעויות, שנעשו בדרך, והבינה את ההשלכות שלהן. ב-1944 חנה ארנדט אמרה דברים, שרלוונטיים לחיינו היום."

ליברכט טוענת, שילדיה ובני-דורם יודעים היום על השואה יותר משידעו בני-דורה, "כי היום מערכת-חינוך משומנת מגיל-הגן, וגם תנאי-הגידול שלהם היו נורמליים. גם אצל הגרמנים יש היום תודעה לכך אצל הצעירים, שחלקם שואלים, אם הם צריכים להרגיש אשמים. אני עונה, שלא, אך שהם צריכים לדעת. מצד שני, יש, למשל, סופרים, שאומרים, שנמאס מסיפורי-השואה, ומציגים את הגרמנים כקָרבנות." היא עוזרת בהכנת תלמידי-תיכון למסעותיהם לפולין. לפעמים היא נפגשת אתם עם שובם. רובם משמיעים, לדבריה, דברים "קיצוניים- שצריך לדאוג, שזה לא יקרה שוב, ושצריך צבא, [נראה, שרוב העם בארץ ומחוצה-לה חושב כך- ד.ש.]. אצל אחרים הצד הרגשי מתחזק, וחשוב להם יותר היחס לניצולים."

אירועים

לפרטים נוספים – 617-738-5038

זה שנים אנו עדים לפריחה תרבותית ישראלית, המתרחשת כאן באזורנו- בבוסטון. כפי שאתם רואים שנת 2010 תהיה מלאת בידור ופעילות - אנו מצפים להשתתפותכם!

25-23 לאפריל

New England Folk Festival (The NEFFA Festival),
a fabulous blend of dance, music, crafts, and food from many lands.
The 66th annual festival, will be held in Mansfield, MA (near Boston).

24 לאפריל

Saturday, April 24, 2010 8:00 PM - 10:00 PM
Frank Ferrante in an Evening with Groucho
Presented by: Jewish Community Centers of Greater Boston
Leventhal-Sidman JCC 333 Nahanton, Street Newton, MA 02459.

26 לאפריל

Monday, April 26,2010 Singing for Peace Concert
Consulate General of Israel to New England
Back Bay Event Center, 180 Berkeley Street, Boston, MA 02116

29 לאפריל

New England Friends of the IDF presents the IDF Musical Ensemble in Concert, featuring popular and traditional Israeli music.
7 PM Temple Shalom of Newton. $30 per adult +; $15 per senior/student.
Doors open 6:15 PM To purchase tickets please call 617-559-3600

בקרוב...

ברי סחרוב ולהקתו (25 לאפריל),
אחינועם ניני (26 לאפריל),
ועוד!!! פרטים בקרוב...